

О. П. Бодак
*Національна бібліотека України
імені В.І. Вернадського
м. Київ*

**ПРО НОВІ НАДХОДЖЕННЯ АРХІВНИХ МАТЕРІАЛІВ
М. Ю. БРАЙЧЕВСЬКОГО ДО ФОНДІВ ІНСТИТУТУ
РУКОПISУ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО.
ТЕМАТИЧНИЙ ОГЛЯД**

6 вересня 2004 р. виповнилося 80 років від дня народження Михайла Юліановича Брайчевського – визначного українського історика й археолога, дійсного члена Української Вільної Академії Наук у США, голови Осередку Українського історичного товариства ім. М. Грушевського у Києві, професора Національного університету “Києво-Могилянська академія”. Ця дата була урочисто відзначена викладачами та студентами Києво-Могилянської академії.

У цей же період поповнився новими матеріалами особовий архівний фонд М.Ю. Брайчевського, який зберігається в Інституті рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. Серед нових надходжень знаходяться творчі та наукові матеріали, які залишилися після смерті Михайла Юліановича у 2001 р.

На пильну увагу дослідників заслуговують спогади М.Ю. Брайчевського під узагальненою назвою “Нотатки з минулого”. Окремі розділи цих нотаток розкривають ставлення Михайла Юліановича до свого дитинства, археологічної та викладацької діяльності, погляди на громадсько-політичні події того часу тощо.

Серед численного масиву наукових матеріалів можна назвати такі монографічні дослідження, як “Римська монета на території УРСР”, “Анти”, “Конспект історії України”, “Готи в Причорномор’є”, а також низку статей, зокрема “Работы на Пастырском городище в 1949 г.”, “Знахідки римських монет на території УРСР за останні роки”, “Пастырське городище”, “Неопубліковані речі часів переселення народів у Львівському Історичному Музеї”, “Літо-

пис Аскольда”, “Літописний переказ про хрещення Володимира” та багато ін.

Надійшла також велика кількість матеріалів, які стосуються відзначення 500-річчя запорозького козацтва. Зокрема рукописи виступів М.Ю. Брайчевського на двох Республіканських науково-практичних конференціях, присвячених цій визначній даті, які у 1990–1992 рр. проводив Державний історико-культурний заповідник на о. Хортиця.

М.Ю. Брайчевський відомий не тільки як визначний вчений, а й як неабиякий художник та поет. Нещодавно вперше побачила світ серія “Історичні портрети”, видана кольоровим альбомом до 75-літнього ювілею вченого. Виставки цих робіт, що проводилися у Києві та Лондоні, отримали високу оцінку мистецтвознавців. Серед нових надходжень увагу привертають численні ілюстративні матеріали, а також твори з поетичного доробку вченого – поеми “Гориславич”, “Книга притч”, низка поезій та переклади поетичних творів з німецької, польської та російської мов.

Грунтовними були його знання і в багатьох інших сферах – у цьому переконує ознайомлення з тематикою сотень друкованих та рукописних праць вченого. До його думки прислухалися не тільки колеги історики та археологи, але й фахівці багатьох інших галузей науки та культури. Його глибокі, нестандартні рецензії на різні за тематикою твори (від наукових, філософських та мистецтвознавчих до детективів і фантастики) були найкращою рекламою авторам. М.Ю. Брайчевський писав рецензії на праці таких визначних письменників та науковців, як П.Ю. Загребельний (“Слово про Київ”), Ю. Мушкетик (“Той, що народжує богів”) П.П. Толочко (“Історична топографія стародавнього Києва” та “Стародавній Київ”), В.О. Голобуцький (“Запорозьке козацтво”), І.С. Винокур (“Славянские древности Восточной Волыни”), О.М. Апанович (“Запорізькі козаки та Київ”), В.Д. Отамановський (“Борьба медицины с религией в древней Руси”), Л. Осика (“Етюди про Врубеля”), К. Кушнірчук (“История Украины”).

Серед нових надходжень є матеріали, що стосуються презентації книги Михайла Брайчевського “Вибрані твори”, яка відбулася 26 листопада 1999 р. у Музеї історії м. Києва, а також відзначення ювілею одного з найвидатніших сучасних українських археологів та істориків.

Пильної уваги дослідників заслуговує листування з російськими,

болгарськими, польськими, німецькими, французькими, англійськими вченими про обмін науковими працями, допомогу в пошуках рукописних матеріалів в архівосховищах, проведення симпозіумів та конференцій, участь у написанні колективних праць та ін. Серед них Голова Українського Історичного Товариства та історико-філософської секції Української Вільної Академії Наук у США Любомир Винар, директор Інституту історії матеріальної культури Польської Академії наук Вітольд Хенсель, президент Меморіальних Лекцій Василя Курилика при Торонтському Університеті Ігор Бардин та багато ін.

Окрему групу серед матеріалів епістолярної спадщини М.Ю. Брайчевського становить листування з різними редакціями та видавництвами з приводу творчого доробку вченого. Це, зокрема, часописи “Нова генерація”, “Вестник Древней Истории”, “Вісник АН УРСР”, “Вопросы истории”, “Преподавание истории в школе”, “Советская этнография”, “Советская археология”, редакції “Кратких Сообщений ИИМК АН СССР” та “Української Радянської Енциклопедії”, видавництво художньої літератури “Дніпро” тощо. Дослідників також зацікавить листування видатного історика з численними музеями в Польщі, Чехословаччині, Німеччині та інших країнах.

З біографічної точки зору інтерес представлятимуть листи Михайла Юліановича до дружини Мельник Ірини Миколаївни. Поетичність висловів-звернень до дружини розкриває багатий внутрішній світ Михайла Юліановича. З цих листів ми довідуємося про сімейні традиції родини Брайчевських, дружні та творчі стосунки цієї родини з численними діячами науки та культури. Поряд з біографічними відомостями ці документи відзначаються філософськими роздумами Брайчевського стосовно подій, учасником яких він був безпосередньо.

Фонд М.Ю. Брайчевського поповнився також працями інших авторів, таких як О.М. Апанович “Роль краєзнавства у вивченні історії Запорізької січі та запорізького козацтва”, В. Косик “Різні шляхи розвитку церкви в Україні і Росії (XI–XVI ст.)”, О.В. Сухобоків “Днепровское лесостепное левобережье в VIII–XIII вв. (по материалам археологических исследований 1968–1988 гг.)”, М.І. Мельник “Життя, віддане народу (спогади старого більшовика)”. Більшість рукописів містить автографи авторів та дарчі написи М.Ю. Брайчевському.

Дослідження особового архівного фонду М.Ю. Брайчевського,

може стати основою для поглибленого вивчення широких наукових, освітніх та особистих інтересів видатного представника української науки та культури, а також дасть можливість ґрунтовніше оцінити його внесок у розвиток спеціальних історичних дисциплін. Залучення до наукового обігу цілісної архівної спадщини М.Ю. Браичевського, яка є фундаментальною базою досліджень з історії та археології, розкриє нові аспекти з історії та культури України.

Творчий доробок М.Ю. Браичевського заповнить прогалину в науковій літературі, адже не тільки на Заході, а й на Україні з працями вченого недостатньо ознайомлені історики та археологи, які досліджують історію Східної Європи та України.